

**Фондација Агро-центар за едукација
(АЦЕ)**

ПРОГРАМА

на

Фондацијата Агро-центар за едукација (АЦЕ)

(ГЕНЕРАЛНА ПОЛИТИКА И СТРАТЕГИЈА)

Скопје, Мај, 2006

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	3
ФОРМИРАЊЕ И ПРИЧИНИ	4
ФОРМИРАЊЕ	4
ПРИЧИНИ.....	4
ПРЕДИЗВИЦИ	5
ТЕКОВНИ И ИДНИ РАЗВОЈНИ ТРЕНДОВИ	5
ГЛАВНИ РАЗВОЈНИ ПРЕДИЗВИЦИ.....	6
МОДАЛИТЕТИ НА РАЗВОЈОТ	6
Нови теми во курикулумите за образование во земјоделството	6
Врска помеѓу едукацијата и истражувањето.....	6
Рурален развој.....	7
ВИЗИЈАТА И МЕСТОТО НА АЦЕ	8
ВИЗИЈА	8
МЕСТОТО НА АЦЕ.....	8
СТРАТЕГИЈА НА АЦЕ	10
ЦЕЛНИ ГРУПИ.....	10
ГЕОГРАФСКА ПОКРИЕНОСТ	10
ИЗБОР НА ПАРТНЕРИ	10
ИЗБОР НА СЕКТОРИ.....	11
ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ И АКТИВНОСТИ.....	11
ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА.....	12
СИСТЕМИ И ПРОЦЕДУРИ	12
ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА И ОДРЖЛИВОСТ.....	12

ПРЕДГОВОР

Овој документ има за цел да презентира преглед на долгорочните и среднорочните програмски определби, односно на генералната политика и стратегија на Фондацијата Агро-центар за едукација (АЦЕ).

Документот редоследно го прикажува: формирање на АЦЕ и причините за тоа, како и тековните предизвици и оние во наредните години; генералната политика - визијата и местото на АЦЕ; и стратегијата на АЦЕ на среднорочни патеки.

Визија - АЦЕ претставува синоним за развој на човековите ресурси во областа на земјоделството, производството на храна, заштитата на природната средина и руралниот развој во Македонија и регионот, потпирајќи се на долгогодишното искуство на Земјоделскиот институт во Скопје.

Поаѓајќи од оваа визија, АЦЕ ја дефинира својата генерална цел, а тоа е: развој на земјоделството во Македонија и регионот, преку јакнење на човековите ресурси, засновано на неформалната и формалната едукација.

АЦЕ треба да најде начини и средства да обезбеди прогрес кон определената цел. Колку и да го прави тоа добро, АЦЕ не може сам, без поддршка од други заинтересирани да ја оствари саканата цел. Организацијата треба да се развива во согласност со нејзините можности - држејќи се до правилото да не се обидува да стори премногу со премалку средства и можности. Едноставно, можностите се премали за да ги задоволат потребите. Неопходен е стратешки избор на местата и начинот на интервенција. Фокусирајќи се на одредени проблеми, АЦЕ се стреми да покаже дека решенијата се можни.

За да ги употреби ефективно достапните ресурси, АЦЕ се стреми да направи јасна стратегија за избор на целните групи, на географските подрачја и нивоата на акција; на секторите и темите; на инструментите/методите, како и да изготви јасна стратегија за сопствениот организациски развој.

Документот е формулиран врз основа на развојните потреби, приоритети и можностите во Македонија; врз основа на сопственото искуство, искуството на Земјоделскиот институт и професионалната литература, како и врз основа на активностите на (меѓу)владини и невладини организации кои се активни во земјата.

Редовно, секоја трета година, АЦЕ повторно ќе ја оценува својата генерална политика и стратегија за да се адаптира на релативно бурниот и не секогаш предвидлив општествен, економски и политички развој во Македонија и во меѓународната средина.

Скопје, мај 2006

Гордана Попсимонова
Претседавач на Одборот на старатели

ФОРМИРАЊЕ И ПРИЧИНИ

ФОРМИРАЊЕ

Фондацијата Агро-центар за едукација е непрофитна фондација, основана 2006 година од страна на Земјоделскиот институт во Скопје.

Македонското земјоделство, со цел да остане конкурентно во процесот на транзиција и реструктурирање, е во тесна врска со научните институции кои можат да обезбедат валидни информации за понатамошниот развој. Научниот кадар на ЈНУ Земјоделски институт постојано ги следи најновите достигнувања во областа на модерното земјоделие. Оваа научна институција е една од најстарите во Р. Македонија и е оформена во 1927 година. ЈНУ Земјоделски институт, работејќи во исклучителни динамични услови, со својот тим обезбедува поддршка за развој на македонското земјоделство.

Во рамките на прилагодувањето на Институтот кон современите потреби на земјоделството, руралниот развој и заштитата на човековата околина, се наметна потребата од посебна единица која ќе се занимава со едукација во земјоделството - Фондација **Агро-центар за едукација (АЦЕ)**.

ПРИЧИНИ

Македонија, како држава во транзиција во пазарна економија, се судрува со лимитиран буџет, посебно во сегментите на едукација и земјоделство, така што институциите кои се занимаваат со едукација мораат да ги рedefинираат своите цели и начини да стигнат до средства потребни за вршење на оваа многу важна функција. Исто така, улогата и местото на овие институции во развојот на земјоделството на национално ниво треба да биде јасно дефинирани. Во оваа смисла, Македонија има направено два значајни стратешки документи врз кои се потпира и овој проект. Тоа се Националната програма за развој на образованието во Република Македонија 2005-2015, како и Стратегијата за прилагодување на македонскиот земјоделско-прехрамбен сектор кон заедничката земјоделска политика на „ЦАП“ Европската Унија. Како дел од акцискиот план за имплементација на Стратегијата е и „Едукација на земјоделските производители, семинари и обуки за земјоделците, амбалажерите, извозниците и транспортерите.ⁱ Поврзувањето на формалното, неформалното и информалното образование, Промоција на доживотното учење и образованието на возрастни се клучни елементи на развојотⁱⁱ. Во подготовка се и други значајни документи од оваа област, опфатени со стратегиите во земјоделството и образованието.

Земјоделскиот институт, имајќи го предвид погоре кажаното, смета дека поврзувањето на научните истражувања со современите начини на едукација се клучни прашања и предизвици за идниот развој на Република Македонија во делот на земјоделството, образованието и економскиот развој.

ⁱ Стратегијата за прилагодување на македонскиот земјоделско-прехрамбен сектор кон заедничката земјоделска политика на “САР” Европската Унија

ⁱⁱ Националната програма за развој на образованието во Република Македонија 2005-2015

ПРЕДИЗВИЦИ

ТЕКОВНИ И ИДНИ РАЗВОЈНИ ТРЕНДОВИ

Во современо општество, каде што рапидно се менува социјалната и природна околина, земјоделското образование и обуки ја играат клучната улога. Овој проект треба да одговори на дел од потребите и да даде одговор (преку пример) на тоа какви промени и прилагодувања треба да се направат во структурата, стратегијата и политиката на институциите кои се занимаваат со едукација во областа на земјоделството.

Како дел од формалното образование, досега, едукацијата најчесто се вршеше и сеуште се врши преку специјализираните средни училишта и факултети од областите на земјоделството. Тие се секако значаен сегмент во образованието на луѓето. Но, современите текови произведуваат нови предизвици за институциите кои се занимаваат со земјоделството. После случувањата во 90те години од минатиот век во земјите од Југоисточна Европа, каде што е и Македонија, земји кои се во развој, не се успеа земјоделското образование и обуки да одговорат на реалноста во руралните средини. Програмите и методите кои се развиени, не се применливи во сите транзициони земји на посебните потреби на земјоделците како и на пазарот на работна сила во целина.

Што се однесува до неформалното образование, обуките, курсевите и семинарите, најчесто во изминативе години се вршеа како дел од програмите на домашните и меѓународните невладини организации кои пак самите си воспоставуваа курикулуми и начини на спроведување на обуките. Тие секако одиграа и играат значајна улога во делот на неформалното образование, но со слаб континуитет.

Во повеќето од овие земји исто така, јавниот сектор порано ги апсорбираше поголемиот дел од стручните кадри од земјоделството. Во денешни услови тоа повеќе не е случај. Овие кадри се соочуваат со огромни тешкотии при вработувањето. Нивното образование не е ориентирано кон потребите на се посоефицираниот комерцијален сектор. Уништувањето на човековата околина, големите промени во научното и техничкото знаење, променетата улога на жената во општеството, како и маргинализацијата на земјоделството и руралниот живот, улогата на локалната самоуправа, се предизвиците на едукацијата во земјоделството.

Фактори кои влијаат на едукацијата во земјоделството на сите нивоа се:

- Урбаната експанзија и маргинализацијата на земјоделството и руралниот сектор
- Зголемувањето на популацијата во светски рамки и потребата од вклучувањето на овие прашања во курикулумите за земјоделска едукација
- Голем прогрес на науките и техничките промени
- Подобри можности за вработување
- Зголемена улогата на родовите односи (жената во земјоделството)
- Зголемена улогата на заштитата на човековата околина
- Потребата да се ревидира едукацијата на советодавните услуги (луѓето кои директно работата со земјоделците), во смисла на нивното знаење, вештитни и ставови за развојните потреби

ГЛАВНИ РАЗВОЈНИ ПРЕДИЗВИЦИ

Главните развојни предизвици на Македонија во делот на земјоделството, а воедно и стопанството се: прилагодување кон пазарните принципи, оддржливиот развој, заштитата на природната средина и руралниот развој, како и прилагодување кон политиките на Европската Унија во оваа област, а пред се, Заедничката земјоделска политика на ЕУ. Решавањето на овие проблеми претставува клуч за надеж и изградба на конкурентно општество во областите кои се споменати.

МОДАЛИТЕТИ НА РАЗВОЈОТ

Нови теми во курикулумите за образование во земјоделството

Новите научни сознанија во сферата на биотехнологијата, компјутерската технологија и комуникациите дозволуваат пократки периоди на прифаќање на современите технологии. Во глобалната економија, преработката на земјоделските производи, складиштувањето и маркетингот се аспекти кои се од огромно значење за земјоделските производители, а со самото тоа и за едукацијата во областа на земјоделството. Земјоделското образование и обуки треба да ги земат в предвид овие нови предмети на едукативниот процес и нивното социо-економско значење. Исто така, од не помало значење е зголемената грижа за заштитата на човековата околина и заштитата на природните ресурси како теми за настава по предмети како: заштита на растенијата и интегрирано управување со штетници, рационална употреба на ѓубрива и сл. Студентите мораат да поседуваат знаење, вештини и однос кон одржливиот земјоделски и рурален развој.

Врска помеѓу едукацијата и истражувањето

Со само неколку мали исклучоци, во Македонија, врската меѓу образовните институции и земјоделските истражувачки сервиси е неадекватна. Ова е резултат на разграничувањето на истражувањето и едукацијата. Оваа програма ќе се фокусира токму на градењето на оваа врска во рамките на една институција.

АЦЕ ќе се фокусира на три значајни сегменти:

- Развој на неформалното образование, преку обуки, курсеви и семинари,
- Развој на формалното образование, преку воведување на последипломски студии, и
- Јакнење на капацитетите на АЦЕ како институција и неговиот предавачки и административен кадар

Други прашања кои се релевантни за програмата, а кои ќе се имаат во предвид при имплементацијата се следниве:

- Врската меѓу земјоделската едукација и советодавните услуги
- Користење на локалните човечки ресурси во едукацијата и обуката
- Користење на заеднички програми за едукација на ниво на универзитет
- Соработка со други (западноевропски) програми и методи
- Прилагодување на обуките кон пазарот на трудот и претприемништвото
- Од потребите на јавната администрација до потребите на приватниот сектор
- Односи со регионални и меѓународни организации
- Меѓуинституционална соработка и координација

Рурален развој

Проблемите со кои се соочуваме, а кои се релевантни на земјоделското образование и руралниот развој, сублимирано може да се претстават на следниов начин.ⁱⁱⁱ

- Локалните потреби и проблеми не се земаат во предвид
- Категории, како ситни земјоделци, жени земјоделци и слични се пренабрегнати.
- Идните корисници не се инволвирани во дефинирањето на целите и програмите
- Многу се слаби врските помеѓу земјоделските институции и социо-економската и културна средина.

Препораки од овој труд за интеракција со руралната средина се следниве:

- Создавање на единици за пристап до едукативни програми и обуки, кои ќе превземаат континуирани истражувања за потребите и можностите за вработување
- Вклучување на доволен број претставници на земјоделските фирми и руралните заедници во управувачките тела на институциите за едукација и обука.
- Користење на надворешни лица за наставните активности.
- Воспоставување на континуирани едукативни услуги
- Активно учество во истражувањата и советодавните активности

ⁱⁱⁱ Issues and opportunities for agricultural education and training in the 1990s and beyond" (FAO, 1997).

ВИЗИЈАТА И МЕСТОТО НА АЦЕ

ВИЗИЈА

Визија - АЦЕ е синионим за развој на човекови ресурси во земјоделството, производство на храна, заштитата на човековата околина и рурален земјоделски развој во Македонија и регионот, потпирајќи се на долгогодишното искуство на Земјоделскиот Институт во Скопје.

Мисија - Услугите во образованието на АЦЕ ги задоволуваат потребите на фармерите, специјалистите, раководителите во индустриите, политиката, администрацијата и невладиниот сектор во Македонија и регионот во областа на земјоделството, производството на храна, заштитата на човековата околина и руралниот развој.

МЕСТОТО НА АЦЕ

Во Македонија (а и во регионот) не постои специјализиран центар за неформално образование, поврзан со формалното образование (последипломски студии), а во исто време и длабоко поврзан со научно-истражувачката работа со капацитет за сместување на посетителите на курсевите.

Искуството во Македонија кажува дека е многу тешко да се инволвира бизнисот во развој на хумани ресурси. Владата, односно надлежните министерства, исто така, обезбедуваат многу малку средства од буџетот за развој на човековите ресурси. Од друга страна, во Македонија се спроведуваат програми кои во земјоделството најчесто се финансирани од странски развојни агенции, кои ја имаат таа улога на финансирање на градењето на капацитетите на луѓето инволвирани во земјоделството. Овие нивни активности, иако недоволно координирани, имаат значајно влијание во развојот на човековите ресурси. Слабата страна на овие активности на обучување на целните групи на одделните програми е тоа што со завршување на проектите, завршуваат и активностите и не постои врска со луѓето кои се обучувани и како тие понатаму се развиваат. Улогата на АЦЕ, во периодот што следува е практично, да ги понуди сопствените услуги во прво време на овие (странски) програми, воедно зајакнувајќи ги капацитетите на сопствениот кадар, а секако и понатамошно пренесување на знаењата на кои им се директно наменети. Понатаму, програмите на АЦЕ би користеле и средства од програмите за развој на Владата, а кога ќе се создадат услови и од бизнис секторот.

Општата цел на Фондацијата АЦЕ е развој на земјоделството во Македонија и регионот, преку јакнење на човековите ресурси, засновано на неформалната и формалната едукација.

Оваа цел значи дека Фондацијата АЦЕ ќе го јакне влијанието на едукацијата во развојот на оддржливото земјоделство, заштитата на животната средина и руралниот развој, преку имплементација на современи курикулуми во неформалното и формалното образование.

АЦЕ своите активности во едукацијата ги извршува во две насоки:

- Неформално образование (обуки, курсеви, семинари и слично)
- Формално образование (Последипломски и докторски студии)

Поаѓајќи од општата цел, АЦЕ дефинира повеќе задачи:

1. Да обезбеди еднаков пристап до едукацијата на земјоделците, менаџерите во индустријата, државните службеници и службениците во локалната самоуправа, претприемачите, советодавните служби во земјоделството, експертите од приватниот и невладиниот сектор, студентите, кадарот на АЦЕ, посебно, но не исклучиво, од руралните подрачја,
2. Да гради врски меѓу образованието и истражувањето, со поттикнување на механизми кои се иновативни и апликативни,
3. Да ги поддржува локалните човекови ресурси во едукацијата и обуките,
4. Да промовира експанзија на бројот на корисниците,
5. Да ги користи програмите за едукација на ниво на универзитети и други образовни институции во земјата и странство,
6. Да ги прилагоди програмите за едукација на потребите на пазарот на трудот, на јавната администрација и на приватниот сектор,
7. Да мобилизира и стекнува средства, во земјата и странство, за едукативни програми и услуги,
8. Да помогне во креирање на погодна околина за развој на неформалната и формална едукација во земјоделството, преку застапување и лобирање,
9. Да креира мрежа на соработка со локални, регионални и меѓународни организации, како и градење на меѓуинституционална соработка и координација.

СТРАТЕГИЈА НА АЦЕ

ЦЕЛНИ ГРУПИ

Целните групи се поделени според активностите, но генерално можат да се поделат на:

- Земјоделци
- Менаџери во индустријата
- Државни службеници и службеници на локалната самоуправа
- Советодавни служби во земјоделството
- Експерти од приватниот и невладиниот сектор
- Дипломирани студенти во земјоделство, економија, право, туризам
- Наставниот и административниот кадар на Земјоделскиот Институт и АЦЕ

ГЕОГРАФСКА ПОКРИЕНОСТ

АЦЕ ќе работи на целата територија на Република Македонија.

Во понатамошниот развој АЦЕ предвидува да биде центар во регионот кој ќе ги покрива активностите на соседните земји, преку организирање на регионални обуки, средби, работилници и семинари за учесници од регионот (Албанија, Косово, Србија и Црна Гора, Босна и Херцеговина и др).

ИЗБОР НА ПАРТНЕРИ

Партнерите во работата на АЦЕ ќе бидат внимателно избрани. Во самиот состав на Одборот на старатели се огледува сликата на партнерите со кои АЦЕ ќе работи.

Тоа се министерствата од секторите: земјоделство, образование и наука, заштита на животната средина. Исто така, своја улога има Федерацијата на македонските фармери, која преку свој претставник ќе има учество во работата на АЦЕ. Значаен партнер е и бизнис заедницата, претставена преку Стопанската комора и Сојузот на стопански комори на РМ. Локалната самоуправа е вклучена во работата на АЦЕ преку ЗЕЛС (Заедницата на локална самоуправа), но и директна соработка со општините во РМ е предвидена. Од образовните институции соработката со Факултетот за земјоделство и храна е значајна, но не помалку и со Универзитетот Св.Кирил и Методи, на кој Земјоделскиот институт е придружна членка, како и со останатите образовни и научни институции од земјата и странство.

На крај, но не и помалку значајно, е партнерството со програмите имплементирани во Македонија од страна на меѓународната заедница. Тие ќе бидат претставени преку едно советодавно тело на АЦЕ, каде учество ќе земат претставници на сите релевантни програми за развој на земјоделството и едукацијата во РМ.

ИЗБОР НА СЕКТОРИ

Сектори во кои АЦЕ ќе земе учество се клучните делови на земјоделството:

- Одржливо земјоделство
- Заштита на животната средина
- Рурален развој

Иновативноста на пристапот на АЦЕ е во влијанието на едукацијата во овие сектори за развој на земјоделството и тоа не само преку неформалното образование, туку и поврзувањето со формалното образование (последипломски студии и докторски студии во наведените сектори).

ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ И АКТИВНОСТИ

Очекуваните резултати во наредниот период би се фокусирале на три генерални сегменти од програмата, кои подолу накусо се прикажани.

Резултат 1: Воспоставен курикулум за обуки преку употреба на современи методи од областа на земјоделството, руралниот развој и заштитата на човековата околина, за задоволување на потребите на корисниците

Активности: Утврдување на потребите за обуки на фармерите, администрацијата, бизнис секторот, агенцијата за поддршка и развој на земјоделството и други корисници. Градење на курикулум на обуките. Печатење на публикации и прирачници. Обука на обучувачи. Пправење база на податоци на лица обучувачи и корисници на обуките. Организирање на регионални обуки за учесници од регионот (Албанија, Косово, Србија и Црна Гора, Босна и Херцеговина и др). Студиски патувања. Мониторинг и евалуација

Резултат 2: Воспоставен курикулум за последипломски студии од областите на земјоделството, руралниот развој и заштитата на човековата околина.

Активности: Утврдување на потребите од постдипломски студии во определена област. Градење на курикулум и модули за областите од интерес, во согласност со Болоњската декларација за развој на високото образование. Воспоставување на ЕКТС (европски кредит трансфер систем). Подготовка на наставен материјал. Воспоставување систем на далечинско-учење (E-learning). Обука на наставниот кадар. Размена на студенти и наставен кадар. Градење база на податоци на наставници (домашни и визитинг) и студенти. Студиски патувања. Мониторинг и евалуација

Резултат 3: Јакнење на капацитетот на АЦЕ како институција и на неговиот административен кадар.

Активности: Утврдување на потребите на административниот кадар од обуки (административно работење, комуникациски вештини, компјутерски вештини и сл.). Реновирање на зградата на Одделот за овоштарство на ЈНУ Земјоделски институт за потребите на едукација и сместување на учесниците на обуките според стандардите пропишани со закон за вршење на едукативна дејност. Обезбедување на современа опрема за непречено вршење на наставата (компјутери, канцелариски намештај, ЛЦД проектори фотокопир и сл). Обука на административниот кадар. Промоција на АЦЕ. Студиски патувања.

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА

АЦЕ има рамна организациска структура. Има орган на управување (Одбор на старатели) и Извршна канцеларија со раководител како орган на раководење.

СИСТЕМИ И ПРОЦЕДУРИ

Системите треба да обезбедуваат јавност (отвореност и прегледност) и одговорност, исто така и ефикасност и ефективност. Потребата од јавност и одговорност треба да се избалансира со потребите за ефикасност и ефективност. Системите треба да обезбедат ослободување од контроли кои ги оневозможуваат ефективноста и иновациите. Ова е возможно со: формулација и спроведување на стратегијата, алокација на ресурсите според приоритетите, набљудување на учинокот, интервенција во необични ситуации, контрола на главните показатели.

Системите за финансиско управување, особено планирањето и буџетирањето, извршувањето и надворешното известување, се условувачки фактор за ефикасноста.

ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА И ОДРЖЛИВОСТ

АЦЕ стекнува и прибавува финансиски средства од: донации, прилози, подароци и завештанија, како и приходи од инвестиции. Финансиските средства можат да се стекнуваат и да се прибавуваат од правни и физички лица, од земјата и од странство, во пари и материјални добра. Исто така средствата можат да се прибават врз основа на едукативни услуги, изнајмување на простории, услуги на сместување, продажба на публикации и друго.

АЦЕ нема да прифати средства кои се во спротивност со целите и задачите на Фондацијата и, особено, средства кои потекнуваат од загадувачи на природата, илегални активности и слично.

АЦЕ треба да настојува да ја одржи вредноста на сопствените средства, солвентноста и да оствари оперативна и финансиска оддржливост. Оперативната оддржливост е примарна задача. Таа треба да се постигне со градење на капитални и обновливи фондови. Исто така потребно е АЦЕ да се стреми кон мобилизација на нови фондови и диверзификација на финансиските извори.

Висината и начинот на распределбата на средствата на АЦЕ се утврдуваат со финансиски планови (перспективни и годишни), утврдени врз основа на плановите за работа.

Во случај на неизбалансиран приходи и расходи, приоритет ќе им биде даден на активностите кои се самооддржливи (самофинансирачки).

Вишокот на приходите над расходите (добивката) остварени од Фондацијата не смее да биде дистрибуиран како таков на ниедно лице, туку мора да биде употребен исклучиво за остварување на целите, задачите и активностите на Фондацијата.